

**Профспілка трудящих
металургійної і гірничодобувної
промисловості України**

ПРОФСПІЛКА

Спеціальний випуск

***Пільгове пенсійне
забезпечення***

**Дніпропетровськ
2008**

“ПРОФСПІЛКА”

Спеціальний випуск

Свідоцтво про реєстрацію
№ 12929–1814 Р

Засновник і видавець:
Центральний комітет Профспілки
металургів і гірників України
Голова ЦК ПМГУ: Володимир Казаченко

Матеріали підготували:
Управління соціально-економічного,
правового захисту и правових відносин;
Правова інспекція ЦК ПМГУ;
Інформаційно-аналітичний центр ЦК ПМГУ

Адреса: Україна, м. Дніпропетровськ,
пл. Леніна, 1, 49000
Тел.: 791-01-74, 791-19-31
www.pmgd.dp.ua
infocentre@email.com.ua

Друк: ПВТКП “ПАФ”, ДП № 12
м. Дніпропетровськ
Наклад 500 прим. Зам. № 44

ЗМІСТ

Становлення законодавства про пільгове пенсійне забезпечення.....	4
Призначення пенсій за статтею 100 Закону України «Про пенсійне забезпечення»	6
Пенсії за Списками №1 і №2.....	7
Порядок застосування Списків.....	9
Особливості призначення пенсій гірникам та металургам	11
Пенсії за вислугу років	13
Періоди роботи, що зараховуються до пільгового стажу	14
Атестація робочих місць	21
Зайнятість на роботах, передбачених Списками, впродовж повного робочого дня	23
Підтвердження пільгового стажу роботи	25
Відшкодування підприємствами витрат Пенсійного фонду України на виплату та доставку пенсій, призначених на пільгових умовах	28
Запитання – відповіді	30

Додаток №1

Роз'яснення Державного комітету Ради Міністрів СРСР з питань праці і заробітної плати і Секретаріату ВЦРПС від 2.04.1976 р. №5/8 «О порядке применения утвержденных постановлением Совета Министров СССР от 22 августа 1956 г. №1173 Списков производств, цехов, профессий и должностей, работа в которых дает право на государственную пенсию на льготных условиях и в льготных размерах»	34
--	----

Додаток №2

Порядок подання та оформлення документів для призначення пільгової пенсії та перерахування підприємствами та організаціями коштів на її виплату відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 18.07.2007 р. № 937	39
---	----

Додаток №3

Список робіт і професій, що дають право на пенсію незалежно від віку при безпосередній зайнятості протягом повного робочого дня на підземних і відкритих гірничих роботах (включаючи особовий склад гірничорятувальних частин), пов'язаних з видобутком вугілля, сланцю, руди та інших корисних копалин, на будівництві шахт і рудників та в металургії, терміном не менше 25 років (затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 31.03.1994 р. №202).....	45
--	----

Додаток №4

Довідка про підтвердження наявного трудового стажу для призначення пенсії за відсутності трудової книжки або відповідних записів у ній	51
--	----

Додаток №5

Заява про підтвердження стажу роботи	52
--	----

Становлення законодавства про пільгове пенсійне забезпечення

Пенсійне забезпечення за віком на пільгових умовах відрізняється від пенсійного забезпечення на загальних підставах насамперед наданням пільг при призначенні пенсії. Для різних категорій працівників ці пільги не є однаковими і залежать від умов, характеру і тривалості роботи або від правового статусу громадянина. В одних випадках – це зменшення пенсійного віку, в інших – стажу чи стажу і пенсійного віку.

Вперше пенсійне забезпечення по старості зі зниженням загальновстановленого пенсійного віку було введено рішенням Раднаркому СРСР ще в 1932 році. Пенсійні пільги надавались шляхом зниження віку та зменшення необхідного трудового стажу, а також шляхом підвищення розміру пенсій.

Подальший розвиток законодавства з цього питання йшов за принципом розширення підстав диференціації пенсійного законодавства.

В 1947-1948 роках пенсійне забезпечення на пільгових умовах поширилось на чорну та кольорову металургію, згодом на гірничі роботи. В той час призначення пільгових пенсій провадилось не в залежності від фактичних умов праці, а від відомчої підпорядкованості підприємства. Працівники, що виконували однакову роботу, але на підприємствах різних відомств, мали різні права на пільгове пенсійне забезпечення. З метою усунення недоліків у цій системі в СРСР в 1956 році був прийнятий Закон про державні пенсії. В ньому було впорядковано і значно розширено коло осіб, що мали право на пільгове пенсійне забезпечення. Ці пільги стали надавати не за ознакою відомчої підпорядкованості, а в залежності від умов праці і медико-біологічних факторів. Також було ліквідовано багато списків на пільгове пенсійне забезпечення і прийнято два – Список №1 і Список №2.

За час, що пройшов після затвердження Списків в 1956 році, змінювалась структура народного господарства, виникли нові галузі промисловості, з'явилися нові професії, а отже постали й нові проблеми, що потребували свого вирішення.

В 1991 році в Україні було прийнято Закон «Про пенсійне забезпечення», а згодом затверджені нові Списки №1 і №2. Якщо до прийняття цього Закону підставою для призначення пільгової

пенсії була лише наявність професії чи посади в Списку, то тепер застосування Списків провадиться з урахуванням атестації робочих місць.

При проведенні пенсійної реформи в 2004 році, з метою додержання принципів соціальної справедливості, було вирішено вивести пільгові пенсії з солідарної системи. Тому, з введенням в дію Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», пенсійне забезпечення осіб, які працювали або працюють на підземних роботах з особливо шкідливими і особливо важкими умовами праці за Списком №1 та на інших роботах із шкідливими і важкими умовами праці за Списком №2 виробництв, робіт, професій, посад і показників, затверджених Кабінетом Міністрів України, та за результатами атестації робочих місць, на посадах, що дають право на призначення пенсії за віком на пільгових умовах або за вислугу років, повинно здійснюватися згідно з окремим законодавчим актом через професійні та корпоративні фонди.

До запровадження пенсійного забезпечення через недержавні пенсійні фонди пенсії цим працівникам призначаються за нормами Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», при досягненні пенсійного віку і наявності трудового стажу, передбаченого Законом України «Про пенсійне забезпечення», тобто розмір пенсії визначається за новим законом, а умови призначення пенсії – за раніше діючим законодавством.

Отже, працівники, що нині виходять на пенсію напрацювали свій стаж за чинності трьох базових пенсійних законів: Закону СРСР «Про державні пенсії» (далі Закон СРСР), Законів України «Про пенсійне забезпечення» (далі Закон №1788) та «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» (далі Закон №1058). Крім того, діє 27 інших законів, що встановлюють особливості призначення пенсій науковцям, державним службовцям, журналістам, військовослужбовцям та ін., а також існує дуже багато інших нормативно-правових актів та роз'яснювальних матеріалів щодо пенсійного забезпечення громадян України. І зрозуміло, що розібратись в перипетіях цих нормативно-правових актів дуже складно. Одним із найбільш важливих питань є пільгове пенсійне забезпечення. Сподіваюсь, що в цьому посібнику ви знайдете відповіді на питання, котрі вас цікавлять. Можливо дещо стане зрозумілішим і яснішим та допоможе вам в роботі.

Правовий інспектор праці ЦК ПМГУ Г.ПРОСЯНИК

Призначення пенсій за статтею 100 Закону України «Про пенсійне забезпечення»

За статтею 100 Закону №1788 пенсії призначаються особам, які до 1.01.1992 р. працювали на роботах зі шкідливими та важкими умовами праці. При визначенні права на пенсію за цією статтею застосовуються «Список №1 производств, цехов, профессий и должностей на подземных работах, на работах с вредными условиями труда и в горячих цехах, работа в которых дает право на государственную пенсию на льготных условиях и в льготных размерах» і «Список №2 производств, цехов, профессий и должностей, работа в которых дает право на государственную пенсию на льготных условиях и в льготных размерах», затверджені постановою Ради Міністрів СРСР від 22.08.1956 р. №1173.

При призначенні пенсії за цією статтею не вимагається наявність атестації робочих місць за умовами праці.

За Законом СРСР право на пільгову пенсію за Списком №1 мають: чоловіки – після досягнення 50 років і за стажу роботи не менш як 20 років; жінки – після досягнення 45 років і за стажу роботи не менш як 15 років. За Списком №2: чоловіки – після досягнення 55 років і за стажу роботи не менш як 25 років; жінки – після досягнення 50 років і за стажу роботи не менш як 20 років. Причому працівники мають право на пільгову пенсію, якщо не менш як половина стажу, потрібного для призначення їм цієї пенсії, припадає на відповідні роботи, що дають право на пенсію на пільгових умовах.

Працівникам, які не мають повного пільгового стажу роботи, вік, необхідний для призначення пенсії, знижується пропорційно наявному стажу в порядку, передбаченому статтями 13-14 Закону №1788.

При призначенні пенсій за статтею 100 Закону №1788 необхідно враховувати роз'яснення Державного комітету Ради Міністрів СРСР з питань праці і заробітної плати і Секретаріату ВЦРПС від 2.04.1976 р. №5/8 «О порядке применения утвержденных постановлением Совета Министров СССР от 22 августа 1956 г. №1173 Списков производств, цехов, профессий и должностей, работа в которых дает право на государственную пенсию на льготных условиях и в льготных размерах», яким до цього часу керується Пенсійний фонд України (Додаток №1).

Пенсії за Списками №1 і №2

Якщо працівник працював до і після 1 січня 1992 року на роботах зі шкідливими і важкими умовами праці, і на підприємстві проведена атестація робочих місць, пенсія призначається відповідно до статті 13 Закону №1788.

За цією статтею призначаються пільгові пенсії за Списком №1 та №2 не лише працівникам металургійних та гірничодобувних підприємств, а й деяким іншим категоріям працівників, але ми розглянемо тільки ті, що цікавлять нас.

Право на призначення пенсії на пільгових умовах, мають:

а) працівники, зайняті повний робочий день на підземних роботах, на роботах з особливо шкідливими і особливо важкими умовами праці, – за Списком №1 виробництв, робіт, професій, посад і показників, затвердженим Кабінетом Міністрів України, і за результатами атестації робочих місць:

чоловіки – після досягнення 50 років і при стажі роботи не менше 20 років, з них не менше 10 років на зазначених роботах;

жінки – після досягнення 45 років і при стажі роботи не менше 15 років, з них не менше 7 років 6 місяців на зазначених роботах.

Працівникам, які не мають повного стажу для призначення пенсії в 50 чи 45 років, але мають не менше половини стажу роботи з особливо шкідливими і особливо важкими умовами праці, пенсії на пільгових умовах призначаються із зменшенням пенсійного віку (55 – для жінок, 60 – для чоловіків), на 1 рік за кожний повний рік такої роботи чоловікам і на 1 рік 4 місяці – жінкам.

б) працівники, зайняті повний робочий день на інших роботах зі шкідливими і важкими умовами праці, – за Списком №2 виробництв, робіт, професій, посад і показників, затвердженим Кабінетом Міністрів України, і за результатами атестації робочих місць:

чоловіки – після досягнення 55 років і при стажі роботи не менше 25 років, з них не менше 12 років 6 місяців на зазначених роботах;

жінки – після досягнення 50 років і при стажі роботи не менше 20 років, з них не менше 10 років на зазначених роботах.

Працівникам, які мають не менше половини стажу роботи з шкідливими і важкими умовами праці, пенсії на пільгових умовах призначаються зі зменшенням пенсійного віку, на 1 рік за кожні 2 роки 6 місяців такої роботи чоловікам і за кожні 2 роки – жінкам.

За допомогою таблиці це виглядає так:

Умови для призначення пенсії за Списками

	Пенсійний вік	Загальний стаж	Спеціальний (пільговий) стаж
Список №1	45 – для жінок 50 – для чоловіків	15 – для жінок 20 – для чоловіків	7 р. 6 міс. – для жінок 10 р. – для чоловіків
Список №2	50 – для жінок 55 – для чоловіків	20 – для жінок 25 – для чоловіків	10 р. – для жінок 12 р. 6 міс. – для чоловіків

з) водії великовагових автомобілів, зайняті у технологічному процесі важких і шкідливих виробництв:

чоловіки – після досягнення 55 років і при стажі роботи не менше 25 років, у тому числі на зазначеній роботі не менше 12 років 6 місяців;

жінки – після досягнення 50 років і при стажі роботи не менше 20 років, у тому числі на зазначеній роботі не менше 10 років.

До великовантажних автомобілів, робота на яких дає право на пенсію за віком на пільгових умовах, належать автомобілі вантажопідйомністю 8 і більше тонн *. До важких і шкідливих виробництв відносяться виробництва, передбачені Списками №1 і №2, де в технологічному процесі цих виробництв зайняті зазначені водії **. Перелік цих виробництв затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 16.01.2003 р. №36.

Отже, підставою для призначення пенсії за Списками №1 та №2, є три обов'язкові умови:

1) наявність професії (посади) чи виробництва у відповідному Списку;

2) підтвердження шкідливих умов праці за результатами атестації робочих місць;

3) робота в зазначених умовах впродовж повного робочого дня.

Відсутність хоча б однієї з цих умов не дає працівникові права на пільгову пенсію за віком.

* Листи корпорації «Укравтотранс» і ЦК галузевої профспілки від 25.02.1992 р. №1/7-9-07-77 і №01-4/28 та Лист Міністерства соціального захисту населення від 6 квітня 1992 р.

** Роз'яснення Міністерства соціального забезпечення України від 17.05.1992 р. №17.

Порядок застосування Списків

На сьогодні чинними є Списки виробництв, робіт, професій, посад і показників, зайнятість у яких дає право на пенсію за віком на пільгових умовах, затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 16.01.2003 р. №36 (із змінами і доповненнями, затвердженими постановами Кабінету Міністрів України від 13.12.2004 р. №1644 та від 13.03.2006 р. №276).

Міністерство праці та соціальної політики України наказом від 18.11.2005 р. №383, затвердило Порядок застосування Списків №1 і №2 виробництв, робіт, професій, посад і показників при обчисленні стажу роботи, що дає право на пенсію за віком на пільгових умовах.

Пунктом 3 цього Порядку передбачено, що при визначенні права на пенсію за віком на пільгових умовах застосовуються списки, що були чинними в період роботи особи, тобто не лише нині діючі Списки, а й Списки від 22.08.1956 р. №1173 (порядок їх застосування приведено в додатку №1), Списки від 26.01.1991 р. №10 та Списки від 11.03.1994 р. №162. При цьому до пільгового стажу зараховується весь період на відповідних посадах або за професіями незалежно від дати внесення цієї посади чи професії до Списків.

Наприклад:

Громадянин Д. у період з 01.01.1975 до 31.12.1992 року працював муляром в бригаді мулярів. Оскільки громадянин Д. працював у період дії Списку №2 від 26.01.1991 №10, яким була передбачена ця професія, до пільгового стажу зараховується весь період роботи за цією професією при дотриманні вимог, передбачених законодавством.

При призначенні пільгової пенсії за Списком №1 чи №2 потрібно враховувати не лише вище зазначений Порядок, а й роз'яснення Мінсоцзахисту та Мінпраці «Про порядок застосування Списків №1 і №2 виробництв, робіт, професій, посад і показників, що дають право на пенсію за віком на пільгових умовах» від 10.05.1994 р. №01-3/406-02-2, із змінами, внесеними листом Мінпраці від 22.03.1995 р. №06-996.

Пенсії за сумісними роботами, професіями та посадами працівників, зайнятих у виробництвах та на роботах, передбачених Списками, призначаються:

1) за Списком №2, якщо одна із виконуваних робіт, професій чи посад передбачена в Списку №1, а інша в Списку №2;

2) на загальних підставах, якщо одна із виконуваних робіт, професій чи посад передбачена в Списку №1 або в Списку №2, а інша цими Списками не передбачена.

Якщо професії, посади чи роботи немає в Списках, а результати атестації підтверджують наявність шкідливих факторів на робочому місці, що дають право на призначення пенсії за віком на пільгових умовах, підприємства подають галузевим міністерствам клопотання, щодо внесення змін і доповнень до Списків та додають пакет документів, що підтверджують необхідність внесення таких змін*, а саме:

- карту умов праці за результатами атестації робочих місць тієї категорії працівників, стосовно яких ставиться питання;
- протоколи лабораторних досліджень шкідливих факторів;
- стислий опис технологічного процесу;
- дані про кількість працівників та розрахунок додаткових витрат;
- дані професійної захворюваності по цим категоріям працюючих та рівень захворюваності із тимчасовою втратою працездатності у порівнянні із середнім рівнем по підприємству;
- обґрунтування галузевого науково-дослідного інституту (або іншого органу) про неможливість запровадження нових організаційних та інженерних рішень на цих робочих місцях (виробництвах) щодо усунення шкідливих виробничих факторів або зниження їх значень до допустимих рівнів;
- висновок обласної (міської) державної експертизи умов праці.

Розглянувши ці матеріали, міністерства готують пропозиції Міністерству праці та соціальної політики України. Свої висновки подає і Державна експертиза умов праці України. На підставі цих документів Мінпраці виносить рішення.

При відсутності вище зазначених матеріалів, обґрунтувань, пропозиції щодо внесення змін і доповнень до Списків №1 і №2 не розглядаються.

Крім того, Кабінет Міністрів України постановою від 18.07.2007 р. №937 затвердив Порядок призначення пенсій за рахунок коштів підприємств та організацій окремим категоріям працівників. Згідно з цим Порядком пільгова пенсія може призначатись за рахунок коштів підприємств окремим категоріям працівників, які за результа-

* наказ Міністерства праці України від 19.08.1994 р. №48

тами атестації робочих місць працюють (працювали) в умовах, що дають право на призначення пільгової пенсії, але виробництва, роботи, професії та посади не передбачені Списками №1 та №2. Таким працівникам пільгова пенсія призначається не раніше ніж при досягненні чоловіками – 55 років, жінками – 50. Механізм зарахування до стажу роботи, яка дає право на призначення пільгової пенсії, таких періодів, визначається в колективному договорі.

Порядок подання та оформлення документів для призначення пільгової пенсії та перерахування підприємствами та організаціями коштів на її виплату затверджено постановою Правління Пенсійного фонду України від 25.01.2008 р. №3-2 (Додаток №2).

Особливості призначення пенсій гірникам та металургам

Деякі категорії працівників, зайняті на особливо шкідливих роботах в гірничому виробництві та металургії мають право на призначення пенсії на пільгових умовах **незалежно від віку**, відповідно до статті 14 Закону №1788.

Так, працівники безпосередньо зайняті повний робочий день на підземних і відкритих гірничих роботах (включаючи особовий склад гірничорятувальних частин) по видобутку вугілля, сланцю, руди та інших корисних копалин, на будівництві шахт і рудників та в металургії, – за списком робіт і професій, затвердженим Кабінетом Міністрів України (Додаток №3), **мають право на пенсію незалежно від віку**, якщо вони були зайняті на цих роботах не менше 25 років, а працівники провідних професій на цих роботах: робітники очисного вибою, прохідники, вибійники на відбійних молотках, машиністи гірничих виймальних машин, сталевари, горнові, агломератники, вальцювальники гарячого прокату, оброблювачі поверхневих дефектів металу (вогневим засобом вручну) на гарячих дільницях, машиністи кранів металургійного виробництва (відділень нагрівальних колодязів та стріперних відділень), – за умови, якщо вони були зайняті на цих роботах **не менше 20 років**.

При наявності стажу на підземних роботах менше 10 років у чоловіків і менше 7 років 6 місяців у жінок за кожний повний рік цих робіт пенсійний вік знижується на 1 рік.

* роз'яснення Міністерства соціального забезпечення України від 1.07.1992 р. №18

Право на призначення пенсії на пільгових умовах незалежно від віку при стажі не менше 20 років на основних роботах у металургійному виробництві мають*:

- 1) агломератники;
- 2) горнові доменної печі;
- 3) горнові феросплавної печі;
- 4) сталевари мартенівської печі і конвертера і їх підручні;
- 5) вальцювальники гарячого прокату і їх підручні;
- 6) машиністи коксових машин;
- 7) двереві коксохімічного виробництва;
- 8) люкові коксохімічного виробництва;
- 9) барильєтники коксохімічні;
- 10) апаратники цехів ректифікації, живицеперегонного відділення бензольного і фталієвого ангідриду;
- 11) машиністи бурової установки на підземному добуванні руд;
- 12) бурильники шпурів на підземному добуванні руд чорних і кольорових металів;
- 13) плавильники у свинцево-цинковому і ртутному виробництві;
- 14) рафінувальники ртуті;
- 15) катодники у свинцево-цинковому виробництві;
- 16) випалювачі ртуті;
- 17) електролізники розплавлених солей у виробництві алюмінію;
- 18) анодчики у виробництві алюмінію;
- 19) відбивальники ртуті;
- 20) конденсувальники ртуті.

Працівникам, зайнятим на підземних роботах та в металургії, які мають не менше 10 років стажу роботи, що дає право на пенсію незалежно від віку відповідно до статті 14 зазначеного закону, але не відпрацювали повного стажу, передбаченого цією статтею, пенсія незалежно від віку може призначатися при наявності не менше 25 років стажу підземної роботи та роботи в металургії із зарахуванням до нього:

– кожного повного року роботи гірничим очисного забою, прохідником, забійником на відбійних молотках, машиністом гірничих виємочних машин, сталеваром, горновим, агломератником, вальцювальником гарячого прокату – за 1 рік роботи 3 місяці;

* роз'яснення Міністерства соціального забезпечення України від 20.01.1992 р. №8

– кожного повного року роботи, передбаченої у відповідних розділах Списку №1 виробництв, робіт, професій, посад і показників, які дають право на пільгове пенсійне забезпечення – за 9 місяців*.

Пенсії за вислугу років

Пенсії за вислугу років теж не передбачені Законом №1058, але відповідно до його Прикінцевих положень вони будуть виплачуватись через професійні та корпоративні фонди. До прийняття такого законодавчого акту зберігаються умови призначення пенсії за вислугу років, передбачені Законом №1788.

Пенсії за вислугу років встановлюються окремим категоріям громадян, зайнятим на роботах, виконання яких може призвести до втрати професійної працездатності або придатності виконувати певні роботи до настання віку, що дає право на призначення пенсії за віком. Головною умовою призначення пенсії за вислугу років є наявність спеціального стажу роботи. Такі пенсії призначаються незалежно від досягнутого віку або при зниженому пенсійному віці.

На підприємствах ГМК України право на призначення пенсії за вислугу років, відповідно до статті 55 Закону №1788, мають:

– **робітники локомотивних бригад і окремі категорії працівників, які безпосередньо здійснюють організацію перевезень і забезпечують безпеку руху на залізничному транспорті та метрополітенах**, – за списками професій і посад, що затверджуються в порядку, який визначається Кабінетом Міністрів України*;

– **водії вантажних автомобілів, безпосередньо зайнятих у технологічному процесі на шахтах, у рудниках, розрізах і рудних кар'єрах на вивезенні вугілля, сланцю, руди, породи:**

чоловіки – після досягнення 55 років і при загальному стажі роботи не менше 25 років, з них не менше 12 років 6 місяців на зазначеній роботі;

жінки – після досягнення 50 років і при загальному стажі роботи не менше 20 років, з них не менше 10 років на зазначеній роботі.

Працівники деяких категорій, зазначені в Списку мають право на пенсію лише за умови, що робота мала місце на магістральних залізницях, інші, наприклад, машиністи і їх помічники паровозів (парових кранів на залізничному ході), тепловозів, електровозів, дизельпоїздів, електропоїздів (секцій), автомотрис і мотовозів мають право на

* список затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 12.10.1992 р. №583

пенсію за вислугу років незалежно від того, працювали вони на магістральних залізницях чи заводському залізничному транспорті будь-якого підприємства. Аналогічно вирішується питання стосовно кочегарів паровозів і парових кранів на залізничному ходу*.

Крім того, треба пам'ятати, що пенсія за вислугу років призначається у разі звільнення з роботи, яка дала право на її призначення.

У разі зарахування на роботу після призначення пенсії за вислугу років за спеціальністю, яка дає право на зазначений вид пенсії, виплата пенсії припиняється і поновлюється знову лише після звільнення з цієї роботи.

Періоди роботи, що зараховуються до пільгового стажу

Відповідно до статті 24 Закону №1058 періоди роботи та інші періоди, що враховувалися до стажу роботи для призначення пенсії до набрання чинності цим Законом, зараховуються до страхового стажу в порядку і на умовах передбачених законодавством, що діяло раніше.

Періоди до 1.01.2004 р. (набрав чинності Закон №1058), коли підприємства і організації не сплачували страхові внески до Пенсійного фонду України, а заробітна плата працівникам нараховувалась, але не виплачувалась у зв'язку з відсутністю коштів на виплату зарплати, зараховуються як до загального, так і до пільгового трудового стажу, і середньомісячний заробіток за цей період можна брати для розрахунку пенсії.

Періоди роботи після 1.01.2004 р. зараховуються до страхового стажу лише за умови сплати страхових внесків до Пенсійного фонду.

Для працівників, що мають стаж роботи за Списком №1 є пільга щодо обчислення стажу роботи. Так, відповідно до частини четвертої статті 24 Закону №1058 *за кожний повний рік стажу роботи до 1.01.2004 р. за Списком №1 до страхового стажу додатково зараховується ще по одному року*, а періоди роботи після вказаного строку зараховуються в одинарному розмірі.

* роз'яснення Міністерства соціального забезпечення України від 17.05.1992 р. №17

В пільговий стаж роботи для призначення пільгової пенсії включається фактично відпрацьований час в шкідливих і важких умовах праці.

Але з цього правила є виняток, яким до пільгового стажу включаються й інші періоди, на яких зупинимось конкретніше.

1. Час простою (переведення на іншу роботу, в разі простою, строком на 1 місяць (стаття 34 КЗпП України) та **періоди відпусток без збереження заробітної плати** працівникам, які працюють в таких умовах можуть бути зараховані до пільгового стажу але не більше 1 місяця в календарному році*.

2. Час перебування на інвалідності внаслідок нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання, відповідно до статті 56 Закону №1788 та частини четвертої статті 9 Закону України «Про охорону праці», зараховується до стажу роботи для призначення пенсії за віком та до стажу роботи, що дає право на призначення пенсії на пільгових умовах.

Отже, в разі призначення пенсії за віком на пільгових умовах після 1 січня 2004 р. до пільгового стажу для визначення права на пільгову пенсію зараховується весь період перебування на інвалідності.

Під час розрахунку коефіцієнта стажу до страхового стажу зараховується час перебування на інвалідності у зв'язку з нещасним випадком на виробництві або професійним захворюванням з дня встановлення інвалідності до 1 січня 2004 року, але як пільговий додатково не враховується**.

3. Відпустка по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку та відпустка без збереження заробітної плати тривалістю, визначеною у медичному висновку, але не більш як до досягнення дитиною шестирічного віку (частини третя та шоста статті 179 КЗпП) зараховуються до загального стажу роботи та до стажу роботи за спеціальністю (стаття 181 КЗпП).

Але й в цьому випадку є свої нюанси. Так, якщо час догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку, зараховується до загального стажу в будь-якому випадку, навіть якщо до цього мати не працювала, то до пільгового стажу роботи цей період буде зараховано, якщо відпустці передувала робота передбачена Списками.

* роз'яснення Міністерства праці та соціальної політики України від 25.05.1998 р. №02-219сл-09/2 та від 20.08.2001 р. №02-714-9

** лист Міністерства праці та соціальної політики України та Пенсійного фонду України від 3.10.2005 р. №7836/0/14-05/030-6; №12144/02-20

Відповідно до Закону №1058, державному пенсійному страхуванню підлягають особи, які одержують допомогу для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку. Тому цей період догляду за дитиною враховується і при визначенні страхового коефіцієнту.

Щодо додаткової відпустки без збереження заробітної плати для догляду за дитиною до досягнення нею шести років, то особи, що знаходяться в такій відпустці не є застрахованими, тому період відпустки зараховується до пільгового стажу лише при визначенні права на пільгову пенсію чи за вислугу років, але для розрахунку коефіцієнта страхового стажу не враховується.

4. Час перебування на військовій службі і за раніше діючим законодавством, і нині зараховується до загального стажу роботи. Що стосується зарахування цього періоду до пільгового стажу, то це залежить від часу проходження військової служби та від того за якою статтею – 100 чи 13 або 14 Закону №1788 призначається пільгова пенсія.

4.1 Під час зарахування періоду проходження військової служби при призначенні пенсії за ст. 100 Закону №1788 необхідно враховувати вимоги пункту 109 Положення про порядок призначення і виплати державних пенсій, затвердженого постановою Ради Міністрів СРСР від 3.08.1972 р. №590, яким, зокрема, передбачається, що при призначенні пільгової пенсії служба в складі Збройних Сил СРСР і перебування в партизанських загонах, служба у військах та органах ВЧК, ОГПУ, НКВД, НКГБ, МГБ, Комітету державної безпеки, Міністерства охорони громадського порядку, Міністерства внутрішніх справ, служба в органах міліції прирівнюється за вибором особи або до роботи, що передувала службі чи безпосередньо слідувала за нею. Прирівнення провадиться в межах стажу роботи, який дає право на пенсію на пільгових умовах.

Приклад №1

Робота на загальних умовах – 25 років

Робота за Списком №1 (до 1992 р.) – 1 рік

Служба в Армії (строкова військова служба) – 3 роки

Робота за Списком №1 (до 1992 р.) – 1 рік 4 місяці

Період служби в Армії зараховується до пільгового стажу за Списком №1 (ст. 100) – 2 роки 4 місяці (в межах наявного пільгового стажу).

Всього пільгового стажу для визначення права на пенсію: 4 роки 8 міс. (1 рік Список №1 + 2 роки 4 міс. Армія + 1 рік 4 міс. Список №1).

Приклад №2

Робота на загальних умовах – 2 роки

Служба в Армії (строкова військова служба) – 3 роки

Робота за Списком №1 (до 1992 р.) – 8 років

Служба в органах МВС (інша військова служба) – 9 років

Робота на загальних умовах – 14 років

Період служби в Армії зараховується до пільгового стажу за Списком №1 (ст. 100) – 3 роки.

Період проходження служби в органах МВС зараховується до стажу за Списком №1 (ст. 100) – 5 років. В сумі служба в Армії та інша військова служба (3+5) не перевищують наявного стажу за Списком №1.

Всього пільгового стажу для визначення права на пенсію: 16 років (8 років Список №1 + 3 роки Армія + 5 років інша військова служба).

4.2 При призначенні пенсії за статтями 13, 14 Закону №1788 слід керуватися Законом України «Про внесення змін до деяких законів України щодо зарахування до стажу роботи, який дає право на пенсію на пільгових умовах, часу проходження строкової військової служби». Відповідно до якого до спеціального стажу включається період проходження строкової військової служби, якщо на момент призову на військову службу особа навчалася за фахом у професійно-технічному навчальному закладі, працювала за професією або займала посаду, що передбачала право на пенсію на пільгових умовах до введення в дію Закону №1788 або на пенсію за віком на пільгових умовах до набрання чинності Законом №1058. Зверніть увагу, що при призначенні такої пенсії до пільгового стажу зараховується лише строкова військова служба.

Отже до пільгового стажу прирівнюється період проходження служби в армії, якщо призов на строкову військову службу був безпосередньо з пільгової роботи.

Період проходження строкової військової служби прирівнюється сумарно до періодів роботи як перед військовою службою, так і до періоду роботи після неї. Прирівнення провадиться в межах наявного пільгового стажу роботи.

Приклад №3

Робота на загальних умовах – 25 років

Робота за Списком №1 (до 1992 р.) – 1 рік

Служба в Армії – 3 роки

Робота за Списком №1 (після 1992 р.) – 1 рік 6 місяців

Проводиться взаємозалік періодів пільгової роботи: в стаж роботи за Списком №1 після 1992 року додається стаж роботи за Списком №1 до 1992 року, всього пільгового стажу 2 роки 6 місяців.

Період служби в Армії зараховується до стажу за Списком №1 – 2 роки 6 місяців (не більше наявного пільгового стажу).

5. Період навчання в училищах зараховується до стажу за спеціальністю на певних умовах в залежності від того за якою статтею призначається пенсія.

5.1 Період навчання в училищах та школах системи державних трудових резервів і системи професійно-технічного навчання (в ремісничих, гірничо-промислових школах і училищах, школах фабрично-заводського навчання і т.і.) при призначенні пенсії на пільгових умовах прирівнюється до роботи, яка безпосередньо слідувала за днем закінчення навчального закладу. Крім того, період навчання можна прирівняти лише в межах стажу роботи, що дає право на призначення пенсії на пільгових умовах. Це правило діє, якщо пенсія призначається за статтею 100 Закону №1788.

Приклад №4

Загальний стаж роботи – 25 років

Стаж за Списком №1 (до 1992 р.) – 1 рік

Навчання в училищі за спеціальністю – 2 роки

Стаж за Списком №1 (до 1992 р.) – 7 років

Період навчання зараховується до пільгового стажу за Списком №1 – 2 роки.

Всього пільгового стажу: 10 років (1 рік Список №1 + 2 роки навчання + 7 років Список №1).

5.2 При зарахуванні часу навчання в професійно-технічному закладі до пільгового стажу при призначенні пільгової пенсії за статтею 13 або 14 Закону №1788 треба керуватись

нормами діючого законодавства. Так, відповідно до статті 38 Закону України «Про професійно-технічну освіту» час навчання у професійно-технічному навчальному закладі зараховується до трудового стажу учня, слухача, в тому числі і до пільгового стажу, якщо перерва між днем закінчення навчання і днем зарахування на роботу за набутою професією не перевищує трьох місяців.

Приклад №5

Навчання в професійно-технічному закладі за професією прохідника – 3 роки (1.09.79 – 31.08.82)

Строкова військова служба – 2 роки (1.09.82 – 31.08.84)

Робота за Списком №1 за професією прохідника (до 1992 р.) – 4 роки (21.09.84 – 1.10.88)

Робота на загальних умовах – 15 років

Робота за Списком №1 (після 1992 р.) – 12 років

Період навчання зараховується до пільгового стажу за Списком №1 – 3 роки.

Строкова військова служба зараховується до стажу за Списком №1 – 2 роки.

Всього пільгового стажу: 21 рік (4 роки Список №1 + 3 роки навчання + 2 роки строкова військова служба + 12 років Список №1).

До трудового стажу включається час фактичного навчання, вказаного в дипломі або довідці.

Що стосується виробничої практики, то час її проходження зараховується до пільгового стажу за умови, що робота тривала повний робочий день, на підставі зарахування наказом на відповідну професію*.

6. Виборна робота і робота на відповідальних посадах в партійних, профспілкових і комсомольських органах, відповідно до пункту 109 Положення про порядок призначення і виплати державних пенсій, зараховується до стажу, що дає право на пільгову пенсію, якщо роботі в партійних і комсомольських органах безпосередньо передувала чи за нею безпосередньо слідувала робота, що дає право на пенсію на пільгових умовах, але

* роз'яснення Міністерства соціального захисту України від 05.11.1993 р. №02-82орг.

за умови, що перерва між виборною роботою і наступною роботою не перевищує трьох місяців. Якщо ж перерва більша ніж три місяці, то період роботи на виборних посадах прирівнюється лише до роботи, що передувала виборній роботі.

Під виборною роботою, передбаченою пунктом 97 зазначеного Положення, треба вважати роботу на виборних посадах в радянських установах, партійних, профспілкових та інших громадських організаціях, якщо працівники одержували винагороду за цю роботу.

Відповідальною вважається посада, прийняття на яку здійснювалося колегіальним органом партійних, комсомольських та профспілкових організацій.

Період перебування на виборних посадах прирівнюється до пільгової роботи, що передувала виборній в межах наявного стажу роботи, що дає право на пільгову пенсію, але не більше п'яти років (п. 97 та п. 109 Положення про порядок призначення та виплати державних пенсій).

Приклад №6

Робота за Списком №1 (до 1992 р.) – 3 роки

Служба в Армії – 3 роки

Виборна робота – 2 роки

Робота за Списком №1 (до 1992 р.) – 3 роки

Виборна робота – 4 роки

Робота за Списком №1 (до 1992 р.) – 2 роки

Робота на загальних умовах – 25 років

Стаж роботи за Списком №1 – 8 років (3 + 3 + 2).

Служба в Армії зараховується до стажу за Списком №1 – 3 роки.

Виборна робота зараховується – не більше 5 років, так як період служби в армії та періоди роботи на виборних посадах сумарно не можуть перевищувати наявного пільгового стажу, отже прирівнюваного стажу 8 років (3 Армія + 5 років виборна робота).

Всього пільгового стажу: 16 років (8 років Список №1 + 8 років прирівнюваного стажу).

Приклад №7

Робота за Списком №1 (до 1992 р.) – 4 роки

Виборна робота – 6 років

Робота на загальних умовах – 20 років

Виборна робота зараховується до роботи, що їй передувала, в межах наявного пільгового стажу – 4 роки.

Всього пільгового стажу – 8 років (Список №1 – 4 роки + прирівнювана робота – 4 роки).

Якщо одночасно є період навчання, виборна робота та період проходження строкової військової служби, то сумарно ці періоди не повинні перевищувати наявного стажу роботи на пільгових умовах.

Треба також враховувати ще один нюанс – час проходження військової служби, періоди навчання за спеціальністю та перебування на виборних посадах додатково до страхового стажу не зараховуються*.

Атестація робочих місць

Як уже зазначалося, однією із необхідних умов призначення пенсій за Списками, є атестація робочих місць, проведення якої передбачає, зокрема, санітарно-гігієнічні дослідження виробничого середовища, важкості і напруженості трудового процесу, за якими підтверджується право працівника на пільги та компенсації, пов'язані із зайнятістю в несприятливих умовах праці. Порядок проведення атестації робочих місць за умовами праці затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 1.08.1992 р. №442, що набула чинності з 21.08.1992 року.

Згідно з пунктом 4 зазначеного Порядку періодичність проведення атестації встановлюється у колективному договорі, але не рідше одного разу на 5 років.

В окремих випадках, за скрутного фінансово-економічного становища, що склалося на підприємстві, з незалежних від нього причин можливе використання результатів попередньої атестації, за умови, що на підприємстві не сталися докорінні зміни умов і характеру праці. В такому разі наказом по підприємству за узгодженням з місцевою державною експертизою умов праці, головним державним санітарним лікарем та з виборним органом профспілко-

* листи Мінпраці від 23.06.2006 р. №039-1023-6 та Мінюсту від 9.08.2006 р. №22-26-2609

вої організації затверджується **план-графік проведення атестації робочих місць у повному обсязі, але не пізніше як через рік, за рахунок фонду охорони праці або інших коштів підприємства***.

Результати атестації застосовуються при обчисленні пільгового стажу впродовж п'яти років після їх затвердження, за умови, якщо впродовж цього часу на даному підприємстві не змінювались докорінно умови і характер праці (виробництво, робота, робоче місце), що дають право на призначення пільгової пенсії.

№ з/п	Дата проведення атестації	Результати	До пільгового стажу зараховується:
1.	Вперше до 21.08.97 р.	Підтвердила шкідливі умови праці	1) період роботи зі шкідливими, важкими умовами праці до 21.08.92 р. 2) період роботи з 21.08.92 р. до дати видачі наказу про результати проведеної атестації 3) період роботи впродовж наступних 5 років, якщо умови і характер праці докорінно не змінилися
2.	Вперше після 21.08.97 р.	Підтвердила шкідливі умови праці	1) період роботи зі шкідливими, важкими умовами праці до 21.08.92 р. 2) 5-річний період роботи, що передує даті видачі наказу про результати проведеної атестації 3) період роботи впродовж наступних 5 років, якщо умови і характер праці докорінно не змінилися
3.	Вперше до або після 21.08.97 р.	Не підтвердила	період роботи до 21.08.92 р. (включно)
4.	Зовсім не проводилась	—	період роботи до 21.08.92 р. (включно)
5.	Чергова, проведена протягом 5 років з дати проведення попередньої атестації	Не підтвердила	зараховується період роботи до дати видання наказу по підприємству про результати цієї атестації

* наказ Міністерства праці та соціальної політики України від 21.08.2000 р. №205

Такий самий порядок застосовується у разі припинення діяльності підприємства, установи, організації із визначенням правонаступника.

Позачергово атестація проводиться у разі докорінної зміни умов і характеру праці з ініціативи роботодавця, профкому чи органів Державної експертизи умов праці за участю установ санітарно-епідеміологічної служби МОЗ.

Працівникам спеціалізованих підприємств і організацій (ремонтних, ремонтно-будівельних, монтажних та ін.), зайнятим повний робочий день на роботах зі шкідливими умовами праці безпосередньо у виробничих структурних підрозділах інших підприємств та організацій за професіями та на посадах, передбачених Списками, до стажу, який дає право на пільгову пенсію, зараховуються періоди роботи, відпрацьовані на цих підприємствах або в організаціях, за результатами атестації відповідних робочих місць.

У разі неритмічної роботи підприємства підрахунок пільгового стажу здійснюється в такому порядку: загальна кількість днів, протягом яких працівник повний робочий день був зайнятий на роботах зі шкідливими умовами праці, ділиться на 25,4 – при шестиденному робочому тижні і на 21,2 – при п'ятиденному робочому тижні.

Відповідальність за своєчасне і якісне проведення атестації покладено на керівника підприємства. Контроль своєчасного проведення атестації здійснює профспілковий комітет.

Основним документом, що підтверджує право на пільгове пенсійне забезпечення є наказ по підприємству. Витяги з наказу додаються до трудових книжок працівників.

Атестація проводиться згідно з вище зазначеним Порядком та Методичними рекомендаціями, затвердженими постановою Міністерства праці України від 1.09.1992 р. №41 та Головним державним санітарним лікарем України.

За результатами атестації робочих місць складається перелік робочих місць, виробництв, робіт, професій і посад з пільговим пенсійним забезпеченням, який підписується головою атестаційної комісії, погоджується з профспілковим комітетом та затверджується наказом по підприємству і зберігається протягом 50 років. Відомості про результати атестації заносять до карти умов праці та ознайомлюють з ними працівників. Слід зазначити, що Карта умов праці заповнюється відповідно до Інструкції по заповненню Карти умов праці під час проведення атестації робочих місць, затвердженої Міністерством праці України від 30.11.1992 р. №05-41-48 і Міністерством охорони здоров'я України від 27.11.1992 р.

В спірних питаннях щодо якості проведення атестації робочого місця і правильності віднесення його до категорії зі шкідливими умовами праці слід звертатись до органів Державної експертизи умов праці, так як контроль за якістю проведення атестації та правильною застосування Списків, що дають право на пільгове пенсійне забезпечення, пільги і компенсації, покладається на ці органи.

За скаргою органи Державної експертизи умов праці виносять рішення про дійсність чи недійсність результатів атестації і проведення нової.

Зайнятість на роботах, передбачених Списками, впродовж повного робочого дня

Ще однією необхідною умовою для призначення пільгової пенсії є зайнятість на роботах, передбачених Списками, впродовж повного робочого дня.

Під повним робочим днем вважається виконання роботи в умовах, передбачених Списками, не менше 80 відсотків робочого часу, встановленого для працівників даного виробництва, професії чи посади*. Сюди ж включається час проведення підготовчих, допоміжних, поточних ремонтних робіт, а також робіт поза своїм робочим місцем з метою забезпечення виконання своїх трудових функцій.

Підприємства зобов'язані на кожного працівника, що працює в несприятливих умовах праці, вести облік відпрацьованого часу в цехах, виробництвах з важкими і шкідливими умовами праці, робота в яких дає право на пільгову пенсію. Особливо це стосується спеціалізованих підприємств, організацій цехів, дільниць та інших структурних підрозділів (ремонтних, ремонтно-будівельних, монтажних та ін.), так як їх працівники впродовж місяця або року можуть бути зайняті на різних роботах, зокрема, як на тих, що відносяться до шкідливих та важких, передбачених Списками №1 чи №2, так і на роботах з нормальними умовами праці. Пільговий стаж таких

* Порядок застосування Списків №1 і №2 виробництв, робіт, професій, посад і показників при обчисленні стажу роботи, що дає право на пенсію за віком на пільгових умовах, затверджений наказом Міністерства праці та соціальної політики України від 18.11.2005 р. №383

працівників обчислюється за фактично відпрацьованим часом. Держкомпраці СРСР і Секретаріат ВЦРПС від 2.04.1976 р. №5-8 рекомендували вести картку обліку відпрацьованого часу в цехах, виробництвах з важкими і шкідливими умовами праці, робота в яких дає право на пільгову пенсію.

Картка заповнюється у відділі кадрів і передається на дільницю (цех) за місцем роботи.

Підставою для запису в картку є наряд чи нормоване завдання. Правильність записів нормувальник щомісячно підтверджує своїм підписом.

По закінченні календарного року підводяться підсумки роботи у шкідливих цехах, підписуються начальником цеху (дільниці) і головою цехового комітету. Правильність запису в картці підтверджує начальник відділу праці і заробітної плати після відповідної перевірки і затверджує директор підприємства.

Після заповнення картка здається у відділ кадрів за місцем зберігання трудових книжок для постійного зберігання до звільнення працівника чи виходу на пенсію, а після звільнення здається на дільницю (цех) за місцем роботи.

Без підтвердження зайнятості повний робочий день у шкідливих і важких умовах праці не буде підстав для призначення пільгової пенсії за Списком №1 чи №2.

Підтвердження пільгового стажу роботи

Основним документом, що підтверджує стаж роботи до 1 січня 2004 року, є трудова книжка. За її записами визначається не лише загальний стаж роботи, а й встановлюються відомості, які дають право на пенсію на пільгових умовах. Тому для призначення пільгової пенсії необхідно надати в управління Пенсійного фонду трудову книжку із оформленими належним чином записами про займану посаду і період виконуваної роботи, виписку із наказу по підприємству про проведення атестації на відповідному робочому місці та довідку, в якій зазначається чи був працівник зайнятий повний робочий день на роботах зі шкідливими і важкими умовами праці, передбачених Списками.

Відповідно до Інструкції про порядок ведення трудових книжок працівників, затвердженої наказом Міністерства праці України, Мініс-

терства юстиції України та Міністерства соціального захисту населення України від 29.07.1993 р. №58 в трудовій книжці зазначається: прийнятий або призначений до такого-то цеху, відділу, підрозділу, на діляницю, виробництво із зазначенням їх конкретного найменування, а також роботи, професії або посади і присвоєння розряду. Записи про найменування роботи, професії або посади, на яку прийнято працівника, роблять відповідно до професійних назв робіт, професій і посад, зазначених у «Класифікаторі професій ДК 003-95», затверджені наказом Держстандарту України від 27.07.1995 р. №257.

Якщо ж працівник працює на місцях, які підлягали атестації робочих місць, то запис у трудовій книжці роблять на підставі наказу, виданого за результатами атестації робочих місць, а найменування посади, професії, роботи, яку виконує працівник, має відповідати її найменуванню в Списках.

У разі виявлення неправильного або неточного запису відомостей про роботу, виправлення виконує власник або уповноважений ним орган, який вніс до трудової книжки відповідний запис.

Якщо в трудовій книжці відсутні відомості, що підтверджують виконання роботи в шкідливих та важких умовах, тоді підставою для призначення пільгової пенсії буде **уточнююча довідка** (Додаток №4) підприємства, установи, організації або їх правонаступників, передбачена пунктом 20 Порядку підтвердження наявного трудового стажу для призначення пенсії за відсутності трудової книжки або відповідних записів у ній, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.08.1993 р. №637.

В довідці має бути вказано:

- період роботи, що зараховується до пільгового стажу;
- професія або посада;
- характер виконуваної роботи;
- розділ, підрозділ, пункт, найменування Списків або їх номери, куди включається цей період роботи;
- первинні документи, на підставі яких видана зазначена довідка.

Працівникам спеціалізованих підприємств і організацій (ремонтних, ремонтно-будівельних, монтажних та ін.), які працюють на роботах зі шкідливими умовами праці у виробничих структурних підрозділах інших підприємств та організацій, уточнюючі довідки про відпрацьовані періоди роботи за результатами атестації відповідних робочих місць видають підприємства-замовники.

Проблеми щодо призначення пенсій на пільгових умовах виникають у випадках, коли підприємство ліквідоване без правонаступника, – в такому разі немає кому видати уточнюючу довідку. Архівні заклади не мають права надавати таку довідку та робити висновки щодо виконання чи невиконання певних умов. Таким чином працівник такого підприємства не може підтвердити право на пільгову пенсію. Підтвердження пільгового трудового стажу рішенням суду і показаннями свідків для призначення пенсії на пільгових умовах названою вище постановою не передбачено.

З метою забезпечення прав громадян на пільгове пенсійне забезпечення у випадках ліквідації підприємств **постановою правління Пенсійного фонду України від 10.11.2006 р. №18-1 затверджено Порядок підтвердження періодів роботи, що зараховуються до трудового стажу для призначення пенсії на пільгових умовах або за вислугу років.**

Цим Порядком передбачено створення комісій з питань підтвердження пільгового стажу роботи при головних управліннях Пенсійного фонду України.

До комісій входять представники органів праці та соціального захисту населення, органів Пенсійного фонду України, Державної експертизи умов праці. За згодою включаються представники членських організацій Федерації профспілок України та регіональних організацій роботодавців та їх об'єднань.

З метою підтвердження пільгового стажу учасники комісії мають право отримувати від заінтересованих органів інформацію, необхідну для підтвердження стажу роботи в установленому порядку. Але спочатку особа повинна звернутись в управління Пенсійного фонду за місцем проживання і надати такі документи:

- 1) заяву про підтвердження стажу роботи (Додаток №5);
- 2) довідку з Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців, а для підприємств, установ, організацій ліквідованих до 1.07.2004 р. та/або щодо яких відсутні дані про проведення реєстраційних дій в Єдиному державному реєстрі, – інші документи, які мають підтверджувати факт припинення підприємств, установ, організацій в результаті їх ліквідації (у тому числі архівні);
- 3) трудову книжку;
- 4) документи, видані архівними установами, які підтверджують роботу у шкідливих та важких умовах праці: накази, розпорядження чи інші документи про результати проведеної атестації робочих місць; про відсутність (наявність) даних про переведення на іншу

роботу, на роботу з неповним робочим днем; надання відпусток без збереження заробітної плати; копії особового рахунка про заробітну плату; копії картки форми Т-2; документи, які можуть підтвердити зайнятість протягом повного робочого дня на підземних роботах: журнал спуску і підйому працівників шахт і рудників, табель обліку робочого часу по підприємству та інші документи, які можуть підтвердити право на пільгову пенсію.

Всі документи, які зміг зібрати заявник, направляються в рай/міськуправління Пенсійного фонду за місцем проживання, які перевіряють правильність оформлення документів і направляють їх до головного управління. Яке, в свою чергу, розглядає заяви та з відповідною пропозицією про задоволення або відхилення заяви, разом із вмотивованим висновком, направляє комісії.

Засідання комісії проводяться за необхідності, але не рідше двох разів на місяць. Заява і документи розглядаються не пізніше двох місяців з дня звернення. Вони також можуть розглядатись комісією в присутності заявника (чи його законного представника або представника, що діє на підставі доручення, посвідченого нотаріально) за його бажанням. Про час, дату і місце розгляду заяви заявника повідомляють завчасно.

Заявника повідомляють про результати розгляду. Рішення комісії може бути оскаржене в Пенсійному фонді України або в судовому порядку.

Відшкодування підприємствами витрат Пенсійного фонду України на виплату та доставку пенсій, призначених на пільгових умовах

Підприємства з фонду оплати праці відшкодовують Пенсійному фонду України фактичні витрати на виплату та доставку пільгових пенсій, призначених відповідно до статті 13 Закону №1788, з дня їх призначення до досягнення працівниками пенсійного віку (для чоловіків – 60 років, для жінок – 55 років). Після досягнення працівниками, які вийшли на пенсію на пільгових умовах, пенсійного віку пенсії виплачуються на загальних підставах за рахунок коштів Пенсійного фонду.

До 1 січня 2004 року відшкодуванню в розмірі 100% підлягали лише пільгові пенсії призначені за Списком №2.

З дня набрання чинності Законом №1058 частково відшкодовуються і кошти, витрачені на виплату пенсій призначених за Списком №1, крім тих, що виплачуються працівникам, які працювали на підземних роботах (включаючи особовий склад гірничорятувальних частин) з видобутку вугілля, сланцю, руди та інших корисних копалин, на будівництві шахт та рудників за списком робіт і професій, яким виплата пенсій здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету України.

Порядок відшкодування пенсії за Списком №1 такий: в 2004 році підприємства повертали 20% коштів витрачених Пенсійним фондом на виплату та доставку пенсії, в 2005 – 30%, в 2006 – 40%, тобто з кожним роком відшкодування збільшується на 10%, в 2012 році воно досягне 100%.

Кошти, витрачені на виплату пенсій призначених за статтею 100 Закону №1788, відшкодуванню не підлягають.

Порядок відшкодування підприємствами витрат Пенсійного фонду України на виплату та доставку пенсій, призначених на пільгових умовах, передбачено пунктом 6 Інструкції про порядок обчислення і сплати страхувальниками та застрахованими особами внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування до Пенсійного фонду України, затвердженої постановою правління Пенсійного фонду України 19.12.2003 р. №21-1.

Якщо стаж, що дає право на призначення пільгових пенсій, напрацьовано на декількох підприємствах, то витрати на виплату пенсій покриваються цими підприємствами пропорційно стажу роботи.

При цьому стаж роботи на останньому підприємстві враховується в повному розмірі, а з попередніх місць роботи працівника він додається до стажу, необхідного для призначення пенсії на пільгових умовах.

Наприклад, громадянину для призначення пенсії на пільгових умовах за Списком №2 та за результатами атестації робочих місць необхідно мати стаж роботи 12,5 роки при загальному стажі 25 років. Фактично він має стаж роботи, що дає йому право на пільгову пенсію 22 роки, з них на підприємствах:

№1 – 8 років (останнє місце роботи);

№2 – 2 роки (попереднє місце роботи);

№3 – 12 років.

Для визначення частки плати враховується стаж на підприємствах:

№1 – 8 років;

№2 – 2 роки;

№3 – 2,5 року.

При визначенні частки сплати окремого підприємства стаж ураховується в місяцях (шляхом переведення років у місяці).

Якщо пенсія на пільгових умовах призначена із взаємним зарахуванням періодів роботи, передбачених статтями 13, 14 та 55 Закону №1788, які дали право на цю пільгову пенсію, то відшкодування фактичних витрат на виплату та доставку цих пенсій здійснюється тими підприємствами, на яких цей стаж було вироблено.

У разі ліквідації або зміни власника підприємства суми зазначених витрат Пенсійному фонду вносять правонаступники.

Додаткові пенсії, доплати, надбавки та підвищення, призначені відповідно до законодавства України, не включаються до розміру фактичних витрат на виплату та доставку пільгових пенсій, що підлягають відшкодуванню.

Запитання – відповіді

Чи може бути зараховано до пільгового стажу роботи, який дає право на призначення пенсії незалежно від віку, відповідно до статті 14 Закону України «Про пенсійне забезпечення», період роботи вогнетривником, що зайнятий на гарячих роботах у коксохімічному виробництві?

Відповідно до статті 14 Закону України «Про пенсійне забезпечення» та постанови Кабінету Міністрів України від 31.03.1994 р. №202 вогнетривники, зайняті на гарячих роботах у виробництві чорних і кольорових металів, мають право на пільгове пенсійне забезпечення.

Враховуючи те, що коксохімічне виробництво є невід'ємною складовою частиною технологічного циклу виробництва чорних металів, при призначенні пенсії за нормами статті 14 вище зазначеного Закону до пільгового стажу роботи **можливо зарахувати періоди роботи вогнетривниками** при безпосередній зайнятості протягом повного робочого дня на гарячих роботах у коксохімічному виробництві» (Листи Пенсійного фонду України від 5.02.2007 №1903/02-20, Міністерства праці та соціальної політики України від 28.12.2006 №417/039/97-06 та Міністерства промислової політики України від 27.11.2006 р. №01/5-1-1257).

Працював помічником машиніста тепловоза з 1 березня 1992 року до 1 червня 2003 року. Чи буду мати право на призначення пенсії за пунктом «б» статті 13 Закону України «Про пенсійне забезпечення» в 56 років?

Пенсії за пунктом «б» статті 13 Закону України «Про пенсійне забезпечення» призначаються працівникам, зайнятим повний робочий день на роботах зі шкідливими і важкими умовами праці – за Списком №2.

Список №2 виробництв, робіт, професій, посад і показників зі шкідливими і важкими умовами праці, зайнятість в яких повний робочий день дає право на пенсію за віком на пільгових умовах, затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 16.01.2003 р. №36. Підрозділом 1 «Транспортні послуги» розділу XXVIII «Залізничний транспорт» названого Списку машиністів та помічників машиніста тепловоза не передбачено. **Тому названа категорія осіб права на пенсію відповідно до п. «б» ст. 13 Закону України «Про пенсійне забезпечення» не має.**

Проте машиністів та помічників машиністів тепловоза передбачено Списком професій і посад робітників локомотивних бригад і окремих категорій працівників, які безпосередньо організують перевезення і забезпечують безпеку руху на залізничному транспорті та в метрополітенах і користуються правом на пенсію за вислугу років, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 12.10.1992 р. №583.

Названа категорія осіб має право на пенсію за вислугу років згідно з пунктом «а» статті 55 Закону України «Про пенсійне забезпечення»: чоловіки – після досягнення 55 років і за наявності не менш як 25 років стажу роботи, в тому числі не менш як 12 років 6 місяців роботи на посадах, передбачених цим Списком.

Зниження пенсійного віку пропорційно до наявного стажу роботи, що дає право на пенсію за вислугу років, цим Законом не передбачено.

За яким Списком має бути призначено пенсію за віком на пільгових умовах, якщо одну й ту ж професію віднесено і до Списку №1 і до Списку №2 (мідник, слюсар – ремонтник тощо)?

Обґрунтування віднесення робочих місць робітників за професією до категорії із особливо шкідливими і особливо важкими або

шкідливими і важкими умовами праці, а також підтвердження їхнього права на відповідну пенсію здійснюється на підставі результатів атестації робочих місць за умовами праці.

За показниками факторів виробничого середовища, важкості і напруженості трудового процесу для підтвердження права на пільгове пенсійне забезпечення (Додаток 5 до Методичних рекомендацій для проведення атестації робочих місць за умовами праці, затверджених постановою Мінпраці України від 1.09.1992 р. №41 та Головним державним санітарним лікарем України від 1.09.1992 р.), право на пенсію за віком на пільгових умовах підтверджується за наявності на робочому місці шкідливих і небезпечних виробничих факторів III класу умов і характеру праці:

за Списком №1:

- 1) не менш як двох факторів третього ступеня відхилення від норм, або
- 2) одного фактора третього ступеня і трьох факторів першого чи другого ступеня відхилення від норм, або
- 3) чотирьох факторів другого ступеня відхилення від норм, або
- 4) наявності в повітрі робочої зони хімічних речовин гостро направленої дії першого чи другого класу небезпеки;

за Списком №2:

- 1) одного фактора третього ступеня відхилення від норм, або
- 2) трьох факторів першого, другого ступеня відхилення від норм, або
- 3) чотирьох факторів першого ступеня відхилення від норм.

В 2008 році мені виповниться 56 років. Загальний стаж роботи 38 років, з них 4 роки – за Списком №1. Чи маю право на пенсію зі зменшенням пенсійного віку?

Право на пільгову пенсію за Списком №1, відповідно до пункту «а» статті 13 Закону України «Про пенсійне забезпечення», мають чоловіки після досягнення 50 років і за стажу роботи не менш як 20 років, з них не менш як 10 років на роботах за Списком №1. Чоловікам, які мають не менш як половину стажу роботи з особливо важкими і особливо шкідливими умовами праці, тобто не менше 5 років, пільгова пенсія призначається зі зменшенням пенсійного віку (60 років), на один рік за кожний повний рік такої роботи.

Враховуючи те, що пільгового стажу за Списком №1 лише 4 роки, що менше як половина необхідного, тому права на пенсію із зменшенням пенсійного віку немає.

З 1 квітня 1984 року до 1 липня 1995 року працював шихтовщиком у металургійному виробництві. Чи матиму право на пільгову пенсію за Списком №2, якщо атестація на підприємстві не проводилась?

Право на пільгову пенсію повинно бути підтверджене результатами атестації робочих місць. Порядок проведення атестації затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 1.08.1992 р. №442, яка набрала чинності з 21 серпня 1992 року.

Якщо атестація робочих місць на підприємстві не проводилась, до пільгового стажу зараховується лише період роботи з 1 квітня 1984 року до 21 серпня 1992 року, що становить 8 років 4 місяці 20 днів.

Чоловікам, які мають не менш 25 років загального стажу та не менш як половину пільгового стажу роботи необхідного для призначення пенсії за Списком №2 (тобто не менш ніж шість років три місяці), пільгова пенсія призначається зі зниженням пенсійного віку, на один рік за кожні два роки шість місяців такої роботи.

За наявності стажу за Списком №2 – 8 років, матимете право на пільгову пенсію зі зниженням пенсійного віку на три роки, тобто в 57 років.

(Разъяснение Государственного комитета Совета Министров СССР по вопросам труда и заработной платы и Секретариата Всесоюзного Центрального Совета Профессиональных Союзов от 2 апреля 1976 г. №5/8)

**О порядке применения утвержденных постановлением
Совета Министров СССР от 22 августа 1956 г. №1173
Списков производств, цехов, профессий и должностей,
работа в которых дает право на государственную пенсию
на льготных условиях и в льготных размерах**

Государственный комитет Совета Министров СССР по вопросам труда и заработной платы и Секретариат Всесоюзного Центрального Совета Профессиональных Союзов р а з ъ я с н я ю т :

1. Списки №1 и №2 производств, цехов, профессий и должностей, работа в которых дает право на государственную пенсию на льготных условиях и в льготных размерах (в дальнейшем Список №1 и №2), должны применяться вне зависимости от ведомственного подчинения предприятий и учреждений, где работали или работают обратившиеся за пенсией рабочие и служащие, профессии или должности которых поименованы в этих Списках по соответствующим производствам и цехам.

Примеры:

а) рабочие и инженерно-технические работники, занятые в металлургическом производстве на должностях или в профессиях, указанных в разделе III Списка №1 и в разделе IV Списка №2, имеют право на получение пенсии на льготных условиях и в льготных размерах независимо от того, кому подчинены предприятия, имеющие металлургическое производство: Министерству черной металлургии, Министерству судостроительной промышленности или другому министерству или ведомству;

б) рабочие и инженерно-технические работники, профессии и должности которых включены в Список №1 (раздел XI «Металлообработка», подраздел 1 «Литейное производство»), имеют право на пенсию на льготных условиях и в льготных размерах независимо от того, где имеется литейное производство: на машиностроительном заводе, на текстильной фабрике, химическом заводе, угольной шахте или на другом предприятии;

в) машинисты и их помощники и старшие машинисты паровозов, тепловозов, электровозов, дизель-поездов железнодорожного транспорта имеют право на пенсионное обеспечение на льготных условиях согласно разделу XXX Списка №2 независимо от того, являются ли они работниками сети железных дорог Министерства путей сообщения или работниками внутризаводского железнодорожного транспорта какого-либо предприятия другого министерства или ведомства;

г) рабочие и служащие, занятые на производстве мипоры, профессии и должности которых упомянуты в подразделе 10 раздела XI Списка №2, имеют право на льготное пенсионное обеспечение независимо от того, в системе какого министерства находится предприятие, где организовано производство мипоры.

2. В тех случаях, когда в Списках №1 и №2 указаны производства и цехи без перечисления профессий и должностей, правом на льготное пенсионное обеспечение пользуются все работники этих производств и цехов независимо от занимаемой должности или наименования профессии.

Например, в Список №1 (раздел I, подраздел 1 «Подземные работы») включены все рабочие, инженерно-технические работники и служащие, занятые полный рабочий день на подземных работах. Следовательно, правом на льготное пенсионное обеспечение пользуются все работники, занятые полный рабочий день под землей, независимо от того, в какой профессии они работают или какую должность занимают.

3. В тех случаях, когда в Списках №1 и №2 предусмотрены рабочие, выполняющие определенные работы, то правом на льготное пенсионное обеспечение пользуются все рабочие, постоянно занятые на этих работах, независимо от наименования их профессий.

Например, в Список №2 (раздел XV, подраздел 7) включены рабочие на покрытии металла эмалевыми красками горячим способом. В этом случае льготы на пенсию должны предоставляться независимо от наименования профессии рабочего, занятого на данной работе, а также независимо от того, какие виды изделий покрываются эмалевыми красками горячим способом (автомобили, холодильники, посуда и т. п.).

4. В тех случаях, когда в Списках №1 и №2 указаны не только производства, но и определенные цехи, то правом на льготное пенсионное обеспечение пользуются рабочие и инженерно-технические работники (по профессиям и должностям), занятые в этих структурных подразделениях.

Например, Списком №2 (раздел XIV «Электростанции, энергопоезда, паросиловое хозяйство для производственных целей») предусмотрены слесари и электромонтеры дежурные, слесари и электромонтеры по ремонту и обслуживанию оборудования и автоматики в цехах: котельных, машинных (тепловых), топливо-поддачи и пылеприготовления; мастера, старшие мастера и начальники смен: котельных, машинных (тепловых), пылеприготовительных цехов и цехов топливоподдачи.

Работники этих профессий и должностей пользуются правом на льготное пенсионное обеспечение только в перечисленных цехах. Если же электростанции, энергопоезда и паросиловое хозяйство не имеют цехового деления, то слесари, электромонтеры, мастера и начальники смен правом на льготное обеспечение не пользуются независимо от характера выполняемой ими работы.

Если до перевода на бесцеховую структуру управления на предприятиях и организациях имелись цехи, предусмотренные в Списках №1 или №2, и после перевода эти цехи преобразованы в участки, отделения или другие структурные подразделения без изменения характера и уменьшения объема выполняемой работы, то работники этих подразделений имеют право на льготное пенсионное обеспечение по перечню профессий и должностей, предусмотренному Списками №1 или №2.

5. Помещенные в Списки №1 и №2 «Общие профессии» относятся ко всем отраслям народного хозяйства. Например, травильщики и старшие травильщики, указанные в Списке №1, в разделе XXI «Общие профессии», имеют право на пенсию на льготных условиях и в льготных размерах независимо от того, где они работали или работают: на металлургическом или машиностроительном производстве, на хлопчатобумажной фабрике или в коммунальном хозяйстве, на железнодорожном транспорте или на предприятиях связи и т. п.

6. Прочие профессии металлообработки, поименованные в подразделе 4 раздела XI Списка №1 и в подразделе 10 раздела XV Списка №2, распространяются на все работы, перечисленные в указанных подразделах, где бы они ни выполнялись.

Например, прессовщики изделий из пластмассы имеют право на льготное пенсионное обеспечение независимо от того, к какой отрасли промышленности относится предприятие или организация, на которых работают эти прессовщики.

7. Пенсии на льготных условиях по совмещаемым работам, профессиям и должностям рабочим и служащим, занятым в производствах, цехах, в профессиях и должностях, предусмотренных в Списках №1 и №2, следует назначать:

а) по списку № 2 – если выполняемые совмещаемые работы, профессии и должности предусмотрены в Списке №1 и в Списке №2;

б) на общих основаниях, – если одна из выполняемых совмещаемых работ, профессий и должностей предусмотрена в Списке №1 или в Списке №2, а другая не предусмотрена Списками.

8. Если в Списки включены профессии рабочих под общим наименованием (например, в Список №2, в раздел XXX, подраздел 1, включены «кондукторы грузовых поездов»; в Список №2, в раздел I, подраздел 1, – «аппаратчики» или в Список №2, раздел IV, подраздел 3 – «машинисты ведущих моторов станков»), то право на пенсию на льготных условиях и в льготных размерах имеют рабочие всех наименований этих профессий, то есть не только кондукторы, но и главные, старшие и младшие кондукторы грузовых поездов; не только аппаратчики, но и старшие аппаратчики, младшие аппа-

ратчики и помощники аппаратчиков; не только машинисты ведущих моторов станков, но и их помощники.

9. Рабочим и инженерно-техническим работникам опытных производств научно-исследовательских и конструкторских организаций, занятым в производствах, цехах, профессиях и должностях, предусмотренных соответствующими разделами и подразделами Списков №1 и №2, пенсии на льготных условиях и в льготных размерах назначаются по тем же правилам, как и работникам промышленных предприятий.

10. Период работы в промысловой кооперации в качестве рабочих, инженерно-технических работников или членов артели в производствах, цехах, профессиях и должностях, предусмотренных Списками №1 и №2, засчитывается в стаж, дающий право на пенсию на льготных условиях и в льготных размерах.

11. Инженерно-технические работники, должности которых предусмотрены Списками №1 и №2, пользуются правом на льготное пенсионное обеспечение независимо от их образования и квалификации.

Например, Списком №2 (раздел XXV «Производство медикаментов, медицинских и биологических препаратов и материалов», подраздел 4) предусмотрены бактериологи, микробиологи и химики. Списком №1 (раздел I «Горные работы», подраздел 2) предусмотрены нормировщики (горные). В этих случаях правом на льготное пенсионное обеспечение пользуются соответственно инженеры-бактериологи, техники-бактериологи, инженеры-микробиологи, техники-микробиологи, инженеры-химики, техники-химики, горные инженеры-нормировщики и горные техники-нормировщики.

12. В тех случаях, когда в Списках №1 и №2 предусмотрены производства и цехи без перечисления профессий и должностей или рабочие, выполняющие определенные работы, без перечисления профессий, то правом на льготное пенсионное обеспечение пользуются и ученики индивидуально-бригадного ученичества.

Период индивидуально-бригадного обучения тем профессиям, которые прямо предусмотрены Списками №1 и №2, например ученикам-травильщикам, ученикам-литейщикам, в стаж, дающий право на льготное пенсионное обеспечение, не засчитывается.

13. Рабочим и инженерно-техническим работникам, занятым ремонтом технологического оборудования непосредственно в производственных цехах, отделениях и участках по профессиям и должностям, предусмотренным Списками для данного производства, пенсии следует назначать по соответствующим разделам Списков №1 и №2 независимо от того, состоят они в штате производственных цехов, отделений и участков или в штате

специализированных ремонтных цехов и организаций. При этом работникам специализированных ремонтных – цехов и организаций занятость на работах, дающих право на льготное пенсионное обеспечение в течение полного рабочего дня, должна подтверждаться документами.

14. Мастера по ремонту оборудования и мастера технического контроля (ОТК) пользуются правом на льготное пенсионное обеспечение только в тех производствах, где они прямо предусмотрены Списками №1 и №2. Например, Списком №2 (раздел XIV) предусмотрены мастера и старшие мастера на ремонте оборудования, автоматики и контрольно-измерительных приборов подземных тепловых электростанций; Списком №2 (раздел IV, подраздел 1 «Доменное производство») – мастера и старшие мастера ОТК на горячих участках работ.

15. В тех случаях, когда в Списках №1 и №2 предусмотрены слесари, электрики (категории рабочих), электрослесари и электромонтеры без указания характера выполняемой ими работы, правом на льготное пенсионное обеспечение пользуются рабочие этих профессий независимо от того, заняты они ремонтом или обслуживанием оборудования в данном производстве. Слесари, электрослесари и электромонтеры, занятые на обслуживании и ремонте контрольно-измерительных приборов, пользуются правом на льготное пенсионное обеспечение только в тех производствах, в которых они предусмотрены Списками №1 или №2.

16. Рабочим и инженерно-техническим работникам в производстве технического углерода (сажи) пенсии на льготных условиях и в льготных размерах следует назначать по соответствующим разделам Списков №1 и №2, как рабочим и инженерно-техническим работникам, занятым в производстве сажи.

17. Бригадиры и помощники бригадиров пользуются правом на льготное пенсионное обеспечение в тех случаях, когда они выполняют работу по профессиям, предусмотренным Списками №1 и №2.

Например:

В Список №1 (раздел XI «Металлообработка», подраздел 3 «Термическая обработка») включена профессия: термисты на нагревательных печах и их подручные и помощники.

В этом случае и бригадиры термистов на нагревательных печах, и их помощники также имеют право на пенсию на льготных условиях и в льготных размерах.

В Список №1 (раздел VII «Металлургическое производство» (цветные металлы), подраздел 12 «Цехи электролиза алюминия, магния, титана и редких металлов») включены профессии: заливщики анодов, плавильщики, шихтовщики, электролизники (ванщики).

В этом случае бригады заливщиков анода, бригады плавильщиков, бригады шихтовщиков, бригады электролизников (ванщиков) и их помощники также имеют право на пенсии на льготных условиях и в льготных размерах.

В Список №2 (раздел XXIII «Бумажное и фанерное производство», подраздел б «Фанерное производство»), включены вентилевые, сборщики, сушильщики.

Значит, и бригады вентилевых, бригады сборщиков, бригады сушильщиков и их помощники имеют право на пенсию на льготных условиях и в льготных размерах.

18. Прессовщикам, вулканизаторщикам, смесильщикам резиновых смесей и автоклавщикам, занятым на изготовлении резинотехнических изделий, пенсии на льготных условиях следует назначать по списку №2 (подраздел 9, раздел XV «Металлообработка» и раздел XVI «Электротехническое производство») независимо от того, на предприятиях каких отраслей промышленности они заняты.

ДОДАТОК №2

ЗАТВЕРДЖЕНО

Постанова правління Пенсійного фонду України
25.01.2008 №3-2

Зареєстровано в Міністерстві юстиції України
15 лютого 2008 року за № 129/14820

ПОРЯДОК

подання та оформлення документів для призначення пільгової пенсії та перерахування підприємствами та організаціями коштів на її виплату відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 18.07.2007 № 937

1. Цей Порядок, розроблений відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 18.07.2007 №937 «Про затвердження Порядку призначення пенсій за рахунок коштів підприємств та організацій окремим категоріям працівників за результатами атестації робочих місць за умовами праці», визначає механізм подання та оформлення документів для призначення пенсій окремим категоріям працівників, які за результатами атестації робочих місць працюють (працювали) в умовах, що дають право на призначення пенсії за віком на пільгових умовах за рахунок коштів підприємств та організацій (далі – пільгова пенсія) та перерахування коштів на її виплату підприємствами та організаціями.

2. Фінансуванню підлягають 100 відсотків витрат на виплату і доставку пільгової пенсії, призначеної відповідно до підпункту 2 пункту 2 розділу XV «Прикінцеві положення» Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування».

3. Подання та оформлення документів для призначення пільгової пенсії здійснюється згідно з Порядком подання та оформлення документів для призначення (перерахунку) пенсій відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», затвердженим постановою правління Пенсійного фонду України 25.11.2005 №22-1, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 27.12.2005 за №1566/11846 (із змінами) (далі – Порядок подання та оформлення документів).

При цьому заява про призначення пільгової пенсії з необхідними документами подається до органів Пенсійного фонду України за місцем розташування підприємств та організацій через уповноважену посадову особу підприємств та організацій.

Рішення про призначення пільгової пенсії приймають органи Пенсійного фонду України за місцем розташування підприємств та організацій на підставі документів, передбачених пунктом 7 Порядку подання та оформлення документів, а також:

довідки про підтвердження стажу роботи для призначення пільгової пенсії за рахунок коштів підприємств та організацій за результатами атестації робочих місць за умовами праці за формою 1;

копії наказу про атестацію відповідного робочого місця (робочих місць);

гарантійного листа підприємств та організацій про перерахування коштів на рахунок органів Пенсійного фонду України за формою 2.

4. Органи Пенсійного фонду України за місцем розташування підприємств та організацій не пізніше наступного робочого дня після прийняття рішення про призначення пільгової пенсії надсилають пенсіонеру рекомендованим листом пам'ятку (форма 3) до цього Порядку та пам'ятку пенсіонеру. Поштові повідомлення або інші документи про відправлення пам'яток зберігаються у пенсійній справі.

У разі, якщо пенсіонер, якому призначено пільгову пенсію, проживає не за місцем розташування підприємств та організацій, зазначені органи Пенсійного фонду України не пізніше наступного робочого дня після прийняття рішення про призначення пільгової пенсії передають пенсійну справу до органів Пенсійного фонду України за місцем проживання пенсіонера.

5. Розмір коштів, необхідних на виплату пільгової пенсії та витрат, пов'язаних з її доставкою, зазначається відділами призначення пенсій органів Пенсійного фонду України за місцем проживання пенсіонера у повідомленнях про перерахування коштів на виплату та доставку пільгової пенсії (далі – повідомлення).

Органи Пенсійного фонду України за місцем проживання пенсіонера протягом 5 днів з дня прийняття рішення про призначення пільгової пен-

сії надсилають повідомлення органам Пенсійного фонду України за місцем розташування підприємств та організацій, які не пізніше наступного робочого дня з дня його надходження направляють їх підприємствам та організаціям.

У разі зміни розміру пільгової пенсії або настання обставин, які впливають на суму, що підлягає перерахуванню (смерть пенсіонера, зміна місця проживання, зміна способу виплати пільгової пенсії тощо), органи Пенсійного фонду України за місцем проживання пенсіонера в 10-денний термін з моменту виникнення цих обставин повідомляють про це підприємства та організації через органи Пенсійного фонду України за місцем розташування підприємств та організацій.

6. Підприємства та організації до 20-го числа кожного місяця, що передує місяцю виплати пільгової пенсії, перераховують до органів Пенсійного фонду України за місцем розташування підприємств та організацій зазначену в повідомленні місячну суму коштів, необхідну для фінансування витрат на виплату та доставку пільгової пенсії.

Оформлення платіжних документів для перерахування місячних сум коштів, необхідних для фінансування витрат на виплату та доставку пільгової пенсії, здійснюється підприємствами та організаціями окремо на кожного пенсіонера із зазначенням у них призначення платежу.

7. Облік сум коштів, що надходять від підприємств та організацій для виплати та доставки пільгової пенсії, ведеться відділами надходження доходів органів Пенсійного фонду України за місцем розташування підприємств та організацій в окремому реєстрі обліку коштів, що надійшли від підприємств та організацій для виплати та доставки пільгової пенсії.

Відділи надходження доходів органів Пенсійного фонду України за місцем розташування підприємств та організацій в день надходження даних щодо коштів, що надійшли від підприємств та організацій для виплати та доставки пільгової пенсії, передають ці відомості до відділів призначення пенсій органів Пенсійного фонду України за місцем розташування підприємств та організацій.

8. Відділи призначення пенсій органів Пенсійного фонду України за місцем розташування підприємств та організацій зобов'язані щомісяця до 25 числа місяця, що передує виплаті пільгової пенсії, інформувати відділи призначення пенсій органів Пенсійного фонду України за місцем проживання пенсіонера про обсяги фінансування пільгової пенсії, витрати на її доставку підприємствами та організаціями шляхом передачі зазначеної інформації в електронній формі.

9. Виплата пільгової пенсії здійснюється органами Пенсійного фонду України за місцем проживання пенсіонера шляхом оформлення окремих виплатних документів після надходження у повному обсязі коштів від підприємств та організацій для її виплати.

10. У разі настання обставин, які впливають на виплату та доставку пільгової пенсії (смерть пенсіонера, зміна способу виплати пільгової пенсії

тощо), здійснюється повернення підприємствам та організаціям надлишково сплачених ними коштів, необхідних для виплати та доставки пільгової пенсії (далі – надлишково сплачені кошти).

Відділи призначення пенсії органів Пенсійного фонду України за місцем проживання пенсіонера повідомляють відділи бухгалтерського обліку органів Пенсійного фонду України за місцем розташування підприємств та організацій про обставини, які впливають на виплату та доставку пільгової пенсії, не пізніше наступного робочого дня після їх виявлення.

Повернення надлишково сплачених коштів здійснюється у місячний строк з моменту виявлення зазначених обставин, але не пізніше трьох років з дня їх настання, відділами бухгалтерського обліку органів Пенсійного фонду України за місцем розташування підприємств та організацій.

Витрати на розрахунково-касове обслуговування у разі повернення надлишково сплачених коштів здійснюються за рахунок коштів підприємств та організацій.

Начальник юридичного управління Т. РЯБЦЕВА

ФОРМА 1

до Порядку подання та оформлення документів
для призначення пільгової пенсії та перерахування
підприємствами та організаціями коштів на її виплату
відповідно до постанови Кабінету Міністрів України
від 18.07.2007 №937

ШТАМП

органу, що видав довідку

ДОВІДКА

**про підтвердження стажу роботи для призначення пільгової пенсії
за рахунок коштів підприємств та організацій
за результатами атестації робочих місць за умовами праці**

Видана _____
(прізвище, ім'я та по батькові особи)

про те, що зазначена особа працювала повний робочий день на (в) _____

_____ (найменування підприємства, установи, організації)

і в період з _____ до _____
працювала за професією (посадою) _____
яка відповідно до наказу _____
(№, дата)

атестована відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 01.08.92 №442 «Про Порядок проведення атестації робочих місць за умовами праці».

Згідно з колективним договором до стажу роботи, який дає право на пільгову пенсію, зараховано такі періоди:

з _____ до _____

(посада, професія)

(найменування підприємства, установи, організації)

Згідно з підпунктом 2 пункту 2 розділу XV «Прикінцеві положення» Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» зазначена робота дає право на призначення пенсії до досягнення пенсійного віку за рахунок коштів _____

(найменування підприємства, установи, організації)

Підстави видачі _____

Керівник _____
(підпис) (ініціали та прізвище)

Начальник відділу кадрів _____
(підпис) (ініціали та прізвище)

Головний бухгалтер _____
(підпис) (ініціали та прізвище)

ФОРМА 2

до Порядку подання та оформлення документів
для призначення пільгової пенсії та перерахування
підприємствами та організаціями коштів на її виплату
відповідно до постанови Кабінету Міністрів України
від 18.07.2007 №937

ГАРАНТІЙНИЙ ЛИСТ про перерахування коштів на рахунок органів Пенсійного фонду України

Гарантійний лист виданий _____
(найменування підприємства, установи,

організації, місцезнаходження, банківські реквізити)

про те, що протягом періоду з _____ до _____, у якому _____

(прізвище, ім'я та по батькові особи (осіб))

має (мають) право на пільгову пенсію, зобов'язується до 20-го числа кожного місяця, що передує місяцю виплати пільгової пенсії, перераховувати до _____

(назва органу Пенсійного фонду України)

місячну суму витрат на виплату та доставку пільгової пенсії у розмірі,

визначеному зазначеним органом Пенсійного фонду України в повідомленні про перерахування коштів на виплату та доставку пільгової пенсії.

Керівник

(підпис)

(ініціали та прізвище)

Головний бухгалтер

(підпис)

(ініціали та прізвище)

м. п.

ФОРМА 3
до Порядку подання та оформлення документів
для призначення пільгової пенсії та перерахування
підприємствами та організаціями коштів на її виплату
відповідно до постанови Кабінету Міністрів України
від 18.07.2007 №937

ПАМ'ЯТКА

1. Пільгові пенсії за рахунок коштів підприємств та організацій (далі – пільгові пенсії) можуть призначатися окремим категоріям працівників залежно від умов праці за результатами атестації робочих місць при досягненні чоловіками – 55 років, жінками – 50 років.

2. Пільгові пенсії можуть призначатися працівникам, які працюють (працювали) на виробництвах, роботах, за професіями і на посадах, не передбачених Списком №1 та Списком №2 виробництв, робіт, професій, посад і показників, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 16.01.2003 №36:

1) чоловікам – при стажі роботи не менш як 25 років, з них не менш як 12 років 6 місяців на роботі на тому самому підприємстві, у тій самій організації, яка дає право на призначення пільгової пенсії;

2) жінкам – при стажі роботи не менш як 20 років, з них не менш як 10 років на роботі на тому самому підприємстві, у тій самій організації, яка дає право на призначення пільгової пенсії.

3. Виплата пільгової пенсії здійснюється органами Пенсійного фонду України за місцем проживання пенсіонера виключно після надходження у повному обсязі від підприємств та організацій коштів, необхідних для фінансування витрат на виплату пільгової пенсії.

4. Перерахування коштів, необхідних для фінансування витрат на виплату пільгової пенсії підприємствами та організаціями, здійснюється до дня досягнення чоловіками – 60 років, жінками – 55 років.

5. Пенсійний фонд України та його органи не несуть відповідальності за зобов'язання підприємств та організацій щодо своєчасності та повноти перерахування коштів на виплату та доставку пільгової пенсії.

СПИСОК

робіт і професій, що дають право на пенсію незалежно від віку при безпосередній зайнятості протягом повного робочого дня на підземних і відкритих гірничих роботах (включаючи особовий склад гірничорятувальних частин), пов'язаних з видобутком вугілля, сланцю, руди та інших корисних копалин, на будівництві шахт і рудників та в металургії, терміном не менше 25 років

(затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 31.03.1994 р. №202)

I. Підземні гірничі роботи в шахтах і на будівництві вугільних (сланцевих) шахт:

Усі робітники, зайняті протягом повного робочого дня на підземних роботах, керівники і спеціалісти підземних дільниць діючих і споруджуваних шахт для видобутку вугілля (сланцю).

II. Підземні гірничі роботи в рудниках для видобутку руд та інших корисних копалин з вмістом (в тому числі і у вміщуючих породах) дво-окису кремнію 10 відсотків і більше або за наявності газодинамічних явищ, гірничих ударів:

бурильники шпурів (крім зайнятих на видобутку руд чорних і кольорових металів);

бурильники свердловин (підземні);

гідромоніторники підземні;

гірники підземні;

гірники з ремонту гірничих виробок;

гірничі майстри і механіки добувних і підготовчих (гірничо-капітальних) дільниць;

гірничі майстри підземних дільниць;

гірничомонтажники підземні;

електрослюсарі підземні;

енергетики підземних дільниць, їх заступники та помічники;

кріпильники;

майстри-підрильники, підрильники;

машиністи бурових установок (крім машиністів бурових установок на підземному видобутку руд) та їх помічники;

машиністи вантажних автомобілів (підземні);

машиністи вібронавантажувальних установок;

машиністи екскаваторів (підземні);
машиністи електровозів (підземні);
машиністи змішувальних установок гідрозакладання;
машиністи навантажувальних машин;
машиністи навантажувально-доставних машин;
машиністи підймальних машин (підземні);
машиністи підземних установок;
машиністи прохідницьких комплексів;
машиністи скреперних лебідок;
механіки підземних дільниць, їх заступники і помічники;
начальники підземних дільниць, їх заступники і помічники;
начальники підземних змін;
роздавальники ВР;
стволові (підземні).

III. Гірничорятувальні частини, які обслуговують шахти і рудники, небезпечні щодо газодинамічних явищ, гірничих ударів, надкатегорійні і третьої категорії за газом:

респіраторники;
командири відділень і взводів, їх заступники (помічники).

IV. Відкриті гірничі роботи з видобування (розкривання) вугілля, руди та інших корисних копалин у розрізах і кар'єрах глибиною 150м і більше, крім робіт на поверхні (включаючи відвали):

водії вантажних автомобілів, зайняті на вивезенні гірничої маси;
водії навантажувачів;
гірничі майстри (начальники змін);
гірничі робітники;
машиністи бульдозерів;
машиністи бурових установок та їх помічники;
машиністи електровозів та їх помічники;
машиністи екскаваторів та їх помічники;
машиністи тепловозів та їх помічники.

V. Металургійне виробництво чорних та кольорових металів (рудопідготовка, збагачення, окускування, випал руд і нерудних копалин, коксохімічне виробництво, виробництво динасових виробів):

анодники у свинцево-цинковому виробництві;
апаратники:

всіх найменувань, крім апаратників цехів ректифікації, живицелі-регонного відділення бензолного і фталієвого ангідриду та зазначених у списку №2, зайняті на одержанні рідкісних металів, магнію і титану; на зне-сірченні газу в коксохімії;

у виробництві металічних порошків;
у виробництві твердих сплавів і тугоплавких металів;
карбідизації у виробництві твердих сплавів і тугоплавких металів;
апаратники-гідрометалурги у виробництві глинозему, алюмінію,
силуміну і кремнію;

бункерники:

доменних печей;
на підземних роботах;
на видачі гарячого агломерату в рудопідготовці;

вагранники:

у рудопідготовці;
сталеплавильного виробництва;
феросплавного виробництва;
ливарного виробництва;
водопровідники доменних печей;
вивантажники гарячого агломерату:

у рудопідготовці;
у виробництві глинозему, алюмінію, силуміну і кремнію;
виливальники-заливальники металу у виробництві глинозему,
алюмінію, силуміну і кремнію;

випалювальники;

у феросплавному виробництві;
у виробництві глинозему, алюмінію, силуміну і кремнію;
у виробництві вуглецевих матеріалів, мас і виробів з них;
у виробництві твердих сплавів і тугоплавких металів;
вогнетривники, зайняті на гарячих роботах, у виробництві чорних і
кольорових металів;

газівники:

кокових печей у коксохімічному виробництві;
у виробництві вуглецевих матеріалів, мас та виробів з них;
газорізальники на підземних роботах;
газозварники на підземних роботах;
гартівники у прокатному виробництві;
готувачі складів до розливання плавок;
готувачі сталерозливних канав;

дозувальники:

у рудопідготовці;
у виробництві вуглецевих матеріалів, мас і виробів з них;
у виробництві глинозему, алюмінію, силуміну і кремнію;
дозувальники гарячого повернення у рудопідготовці;

дробарі:

у рудопідготовці;
у виробництві глинозему, алюмінію, силуміну і кремнію;

електрогазоварники на підземних роботах;
електрозварники на підземних роботах;
електродники у феросплавному виробництві;
електролізники розплавних солей у виробництві титану;
завалювальники шихти у вагранки і печі у трубному виробництві;
завалювальники шихти у вагранки і печі у ливарному виробництві;
завантажники:

термічних печей у прокатному виробництві;
шихти у виробництві глинозему, алюмінію, силуміну і кремнію;
завантажники-вивантажники випалювальних і графітувальних печей;
залівальники у ливарному виробництві;
залівальники-труболивальники;
зварники виробів з тугоплавких металів;
зварники пічного зварювання труб;
катодники у виробництві алюмінію;
ковалі на молотах і пресах;

ковшові:

у доменному виробництві;
у ливарному виробництві;
у сталеплавильному виробництві;
кочегари технологічних печей у виробництві рідкісних металів,

магнію і титану;

ливальники кольорових металів;
лудильники гарячим способом у прокатному виробництві;

машиністи:

вагонів-вагів у доменному виробництві;
завалювальних машин у сталеплавильному виробництві;
завантажувальних механізмів у трубному виробництві;
конвейєрів на рудопідготовці чорних і кольорових металів;
кранів (кранівники) на рудопідготовці чорних і кольорових металів;
кранів металургійного виробництва;
на молотах, пресах і маніпуляторах;
розливальних машин у виробництві чорних і кольорових металів;
установок сухого гасіння коксу;
шихтоподачі у доменному виробництві;
міксерів у сталеплавильному виробництві;

нагрівники металу:

у прокатному виробництві;
у трубному виробництві;

оператори постів керування агрегатами безперервного травлення,
знежирення, лудіння, цинкування, лакування і відпалу;
оператори поста керування стана гарячої прокатки труб;

освинцювальники:

у прокатному виробництві;

у трубному виробництві;

оцинкувальники гарячим способом у трубному виробництві;

печові усіх найменувань при одержанні рідкісних металів, магнію і титану;

підручні сталеварів установок електрошлакового переплавлення;

пекоплавильники у виробництві вуглецевих матеріалів, мас і виробів з них;

підручні сталеварів електропечей труболиварного виробництва;

плавильники:

у виробництві кольорових металів;

феросплавів;

посадчики металу:

у прокатному виробництві;

у трубному виробництві;

правильники прокату і труб;

пресувальники гарячих труб;

прибиральники гарячого металу:

у прокатному виробництві;

у трубному виробництві;

прожарювачі:

у виробництві вуглецевих матеріалів, мас і виробів з них;

у виробництві глинозему, силуміну і кремнію;

розливальники:

сталі у сталеплавильному виробництві;

хімічної продукції у коксохімічному виробництві;

кольорових металів і сплавів;

різальники гарячого металу:

у прокатному виробництві;

у трубному виробництві;

сушильники:

у виробництві глинозему, алюмінію, силуміну і кремнію;

у виробництві твердих сплавів і тугоплавких металів;

термісти прокату і труб;

травильники:

у прокатному виробництві;

у трубному виробництві;

транспортувальники в агломераційному виробництві;

чистильники у коксохімічному виробництві;

шлаковики у виробництві чорних і кольорових металів.

VI. Підземні гірничі роботи в рудниках для видобутку кухонної солі:

бурильники шпурів;
гірники підземні;
гірники з ремонту гірничих виробок;
гірничі майстри, механіки, електромеханіки підземних дільниць;
електрослюсарі (слюсарі) чергові і з ремонту устаткування;
кріпильники;
люкові;
майстри-підривники, підривники;
машиністи бурових установок та їх помічники;
машиністи навантажувально-доставних машин;
машиністи конвейєрів;
машиністи підземних самохідних машин;
машиністи скреперних лебідок;
машиністи електровозів (підземні);
машиністи підземних установок;
начальники підземних дільниць, їх заступники;
оборщики гірничих виробок;
стволові (підземні).

Штамп
підприємства, установи, організації

№ _____

_____ (дата)

ДОВІДКА
про підтвердження наявного трудового стажу
для призначення пенсії за відсутності трудової книжки
або відповідних записів у ній

Видана _____
(прізвище, ім'я, та по-батькові особи)

про те, що зазначена особа працювала повний робочий день на (в)

_____ (найменування підприємства, установи, організації)

і за період з _____ по _____
з _____ по _____

виконувала _____
(характер виконуваних робіт)

за професією, посадою _____,
що передбачена Списком _____ розділ _____ підрозділ _____
код КП _____ підстава _____
і за період з _____ по _____
(років, місяців, днів)

Підстава для видачі _____

Додаткові відомості _____

Відповідно до ст. 50 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», суми пенсії, виплачені надміру внаслідок зловживань з боку пенсіонера або подання страхувальником недостовірних даних, можуть бути повернуті пенсіонером добровільно або стягуються на підставі рішень територіальних органів Пенсійного фонду України в судовому порядку.

_____ (найменування посади керівника)

_____ (підпис)

_____ (ініціали та прізвище)

Начальник відділу кадрів _____

Головний бухгалтер _____

МП"

ЗАЯВА
про підтвердження стажу роботи

Гр. _____
(прізвище, ім'я, по батькові)
Адреса _____ Тел. _____
Паспорт _____ Серія _____ Дата видачі _____
Номер _____ Дата народження _____
Ким виданий _____

Прошу розглянути мою заяву про підтвердження стажу роботи на посадах, що дають право на призначення пенсії на пільгових умовах, за вислугу років (необхідне підкреслити).

Для підтвердження зазначеного стажу роботи подаю такі документи:

Повернуто заявнику

№ з/п	Найменування документа	Кількість	Дата	Підпис заявника
1.	Довідка з Єдиного державного реєстру про ліквідацію підприємства, установи, організації без визначення правонаступника			
2.	Трудова книжка			
3.	Документи, видані архівними установами: довідка про заробітну плату копія документів про проведення атестації робочих місць копія документів про переведення на іншу роботу, на роботу з неповним робочим днем, надання відпусток без збереження заробітної плати (у разі відсутності – довідка про їх відсутність)			

Дата

Підпис заявника